

Kultur / Filosofi

Demokratiet kræver demokratisk bevidsthed

KRITIK / 09.01.18

Den amerikanske filosof John Dewey er i Danmark kendt for sine pædagogiske værker, men Dewey var mindst ligeså meget en politisk og videnskabsteoretisk tænk. Han viser også hvorfor det er aldrig irrelevant at efterlyse bedre, mere ærlige, saglige og lærde medier.

Alexander Rich Henningsen

John Dewey var en bekymret mand. Han så problemer alle vegne i sin samtids amerikanske samfund: den offentlige debat var overfladisk, de sociale netværk blev stadigt mere fragmenterede, og det moderne samfund blev gradvist mere komplekst og dermed svært at gennemskue for den almindelige borger. I *Offentligheden og dens problemer* beskæftigede han sig derfor intenst med, hvordan man kunne komme ud af det demokratiske dødvande, han syntes det daværende amerikanske samfund befandt sig i. Ifølge Dewey er demokratiet ikke først og fremmest formelle statslige indretninger såsom stemmeret og ejendomsret, men et fællesskab, holdt sammen af kollektive normer og værdier, der opfattes som fornuftige og gode af samfundets deltagere. Det er så at sige ikke nok, at stemmeprocenten er høj, hvis folk stemmer uden at være bevidste om, hvad handlingen indebærer og hvorfor de stemmer. Der må en værdsættelse af fællesskabet til, en demokratisk bevidsthed. Dewey sætter ikke først og fremmest sådan noget som liberale frihedsrettigheder højest som det demokratiske USAs hjørnesten, men derimod fællesskabet, de mellemmenneskelige relationer, for, som Dewey formulerer det, mennesker »eksisterer og virker i association.«

Deweys ærinde i *Offentligheden og dens problemer* er dermed at forbedre forholdene for et levende, lokalt forankret demokrati, en offentlighed bestående af individer, der er bevidste om deres forbundethed med andre individer og dermed også bevidste om konsekvenserne af deres handlinger. Det kræver, ifølge Dewey, både stærke lokalsamfund og stærke socialvidenskaber, der kan kaste lys over de stadigt mere komplekse sammenhænge i det moderne samfund. Og sidst, men ikke mindst, kræver det seriøse medier, der frem for at søge sensationen, samvittighedsfuldt formidler den viden, socialvidenskaberne når frem til. Derved kan offentligheden blive trukket ud af mørket, ud i lyset, og demokratiet kan blomstre.

Det lyder muligvis både utopisk og banalt på samme tid, men man skal huske, at Dewey formulerede dette allerede i begyndelsen af det 20. århundrede. At pointerne er så fremtrædende i både politologien og sociologien og den offentlige debat i dag tyder på, hvor stor betydning de tanker, Dewey allerede tidligt formulerede, har haft.

“ **Det er aldrig irrelevant at efterlyse bedre, mere ærlige, saglige og lærde medier, især i disse clickbait-tider.**

Udover det politiske indhold har *Offentligheden og dens problemer* en videnskabsteoretisk impuls, og han gør sine steder ret så polemisk op med det, man kunne betegne som en kausalitetsbesættelse i den politiske filosofi: at samfundet kan forklares med alle mulige og umulige årsager, sociale instinkter, psykologiske begreber, og hvad har vi. Alt dette er ifølge Dewey irrelevant. Socialvidenskabene må derimod være pragmatisk og udelukkende se på, hvad der sker, og hvordan det sker. Resten er ubrugeligt spekulanteri. Dewey mente, at samtidens hav af modstridende samfundsteorier alle sammen »udspringer

af en fælles fejltagelse: at kausalitet, snarere end konsekvenser, ses som problemets kerne.« Heri ser vi også de spor, Dewey har sat sig i den socialvidenskabelige tænkingshistorie som inspirationskilde for et væld af filosoffer og sociologer i det 20. og 21. århundrede. Deweys pragmatiske filosofi har inspireret megen nyere, positivisme- og realisme-kritisk tænkning, såsom bølgen af fransk pragmatisk sociologi som eksempelvis Bruno Latour og Luc Boltanski, hvor det sociale ikke søges forklaret med henvisning til en bagvedliggende social fysik, og hvor man stiller sig mistroisk over for store, altforklarende begreber som Markedet, Strukturerne, Staten etc. Dewey spøger altså stadig i kulissen i nutidens socialvidenskab.

Der er derfor al mulig grund til at få oversat Deweys politiske hovedværk til dansk. Oversætter Martin Ejsing Christensen gør i sin 50 sider lange introduktion en stor indsats for at forklare, hvorfor Deweys værk er relevant i dag, så mange år senere, i en verden, der har forandret sig ufatteligt meget siden 1927. Men det giver næsten sig selv, når man læser Deweys egen tekst. For hvem kan ikke nikke genkendende til, at de problemer, Dewey påpegede ved sin egen samtid, også er fremtrædende i vores samtid i dag? Tænk bare på fake news, alternative fakta, fragmenteringen af sociale strukturer. Det er aldrig irrelevant at efterlyse bedre, mere ærlige, saglige og lærde medier, især i disse clickbait-tider.

Deweys efterlysning af en dybere, mere saglig medievirkelighed og en styrkelse af nære sociale relationer har dermed uden tvivl stor relevans i nutidens globaliserede fleksibilitetssamfund, og det er velgørende med en oversættelse og reaktualisering af værket. Det er ofte blevet sagt, at Dewey skriver kringlet og uforståeligt, men uanset om det har noget på sig, formår Martin Ejsing Christensen at oversætte i et klart og lettilgængeligt sprog – så lettilgængeligt det nu kan blive, når det drejer sig om en 90 år gammel filosofisk sværvægtetekst.

FAKTA

John Dewey,
*Offentligheden og
dens problemer*, Hans
Reitzels Forlag

